

Az október elején zajló két napos cigány tudományos konferencián Novák Tamás alpolgármester képviselte Észak-Komárom Önkormányzatát. Mint mondta, már 20 éve foglalkozik a holokauszt témájával, mégsem tudatosította sokáig, hogy maga a roma holokauszt fehér folt a téma kutatásában. Keveset tudunk róla, majdhogynem a homályba veszett. Konkrétan nyolc évvel ezelőtt kezdett adatokat, történelmi tényeket felkutatni a roma holokauszttal kapcsolatban, melynek jelentős állomása, gyűjtőtábora volt a komáromi Csillag erőd.

Előadásának kezdetén a porrajmos kifejezést ismertette meg a közönséggel, amely a cigány nyelv egyik dialektusából származik és eredeti jelentése „elpusztítás, elnyeletés. De ezzel nem minden európai roma tud azonosulni, ezért inkább a romano holocaust kifejezés használatos, ami a második világháborúban a cigányok körében végrehajtott etnikai tisztogatásra utal. Mivel a cigányság kevésbé volt szervezett, mint a zsidóság, és mivel sokukat mindenféle nyilvántartásba vétel nélkül gyilkolták meg, az áldozatok számát nehezebb megállapítani; a becslések 200 000-től 2 000 000-ig terjednek Európa-szerte. A pontos adatokat több okból is nehéz megállapítani: a cigány családoknak alig voltak papírjaik, így dokumentumok sem igen maradtak utánuk – magyarázta Novák Tamás.

A magyarországi cigányságot sújtó holokauszt története tehát csak megközelítően dokumentálható. Ahogy előadásában bes [Mentés](#) zámolta, annyi bizonyos, hogy Magyarország 1944. március 19-ei német megszállását követően több ezer romát, köztük gyerekeket, nőket és öregeket deportáltak a komáromi Csillag erődbe, majd onnan különböző koncentrációs táborokba. „A porrajmos során elpusztult magyarországi cigányokról sem rendelkezünk pontos számadatokkal. Karsai László történész, a magyarországi holokauszt kutatója szerint kb. 5000-re tehető azon cigány honfitársaink száma, akiket 1944–45-ben etnikai hovatartozásuk miatt álorvosi kísérletekkel megkínóztak, megnyomorítottak, illetve akiket haláltáborokban gyilkoltak meg, vagy munkaszolgálaton pusztultak el” – mondta.

Felhívta a figyelmet arra, hogy Magyarországon már 1928-ban kiadott belügyminiszteri rendelet alapján dologházba zárták, vagy kitoloncolták a romákat az egyes városokból de falvakból is. 1931-ben országos rendelet tiltotta a cigányoknak a megyehatáron kívüli iparűzést és a munkavégzéshez lovas szekér használatát. A roma holokauszt első közvetlen előzménye 1934-ben Endre László későbbi államtitkár követelése a romák koncentrációs táborba zárásáról és a férfiak sterilizálásáról.

Az 1935-ös a nürnbergi törvényeket a cigányokra is kiterjesztették, majd 1936. március 15-én a

cigányoktól is megvonták a szavazati jogot. 1938-tól pedig életbe lépett a romákat üldöző azon rendelet, mely szerint minden cigányt gyanús egyénnek kell tekinteni. 1941-ben javasolták, hogy a cigányokat hat éves kortól eltávolíthatatlan vegyszerrel jelöljék meg. A zsidókérdés „végső megoldás”-át szentesítő, nemzetiszocialista vezetők részvételével zajló wannseei konferenciát követően Himmler 1942. december 16-án elrendelte, hogy az összegyűjtött és fekete háromszöggel jelölt romákat az auschwitzi koncentrációs táborba szállítsák.

1943. november 15-én kibocsátott rendeletében pedig arról rendelkezett, hogy a tiszta vagy félvérű cigányok a zsidókéval azonos elbánásban részesüljenek, s kétséges esetekben a rendőrség döntse el a cigány származást. A cigányság veszteségeit növelte, hogy a magyar hadseregben is szolgáltak cigány származású férfiak - fogalmazott. A táborokat túlélő zsidók és nemzetiszocialista fogvatartóik tanúvallomásai alapján az Auschwitz-Birkenaubába, Buchenwaldba, Ravensbrückbe, vagy kisebb számban a sobibori és belzeci táborba hurcolt romákkal sok esetben embertelenebb módon bántak, mint a zsidókkal.

Ravensbrückben például tömegesen sterilizálták a cigányokat, Birkenauban cigány gyermekek és nők tífuszkísérletekben vettek részt – számolt be Novák Tamás. Részletes történelmi áttekintésében kitért a komáromi eseményekre. 1944 november elején Szálasi Ferenc kormányát a belső „rendcsinálás” foglalkoztatta. Az első rendeletek sodrában országos letartóztatási hullám indult Hajnácskőy László csendőralezredes irányítása alatt.

A november 3-án és 4-én, valamint a következő hetekben hatósági őrizetbe vett, razziákon összegyűjtött személyek Németországba szállítás előtti gyűjtőhelye a komáromi Csillag erőd volt. Az országos fegyintézetekből ide szállították a politikai foglyokat, a munkaszolgálatból vagy a deportáló gyalogmenetekből szökött, elfogott zsidókat. Nagyobb csoportokban rendészeti közegekkel összegyűjtött, az állam rendjére veszélyesnek tartott, „nemkívánatos” elemeket, de a különbözőbb felekezetek háborúellenes képviselőit és egyházi személyeket is.

A Csillag erődbe hajszolták a vidéken csendőrrjárőrökkel összefogott cigányokat, legtöbbször családotul. Itt a fogolytartás embertelen körülmények között, földalatti kazamatákban történt. Ezek többségében ajtók, ablakok nem voltak, ülőalkalmatosságok, fekhelyek és illemhelyek sem. Az éhség, mosdatlanság és az összezárttság miatt hamar megjelentek a fertőző betegségek. A legyengültek hamar elhaltak.

Azokat a foglyokat, akik ezt túléltek, a közeli teherpályaudvarról indították vonatokkal a megsemmisítő táborokba- foglalta össze a történelmi tényeket. A front közeledése miatt a

Komáromból folyt tömeges deportálást december végén, 1945 január első napjaiban kényszerűen lezárták. A visszamaradt, munkára alkalmatlan cigány nőket, gyermekeket a katonai hatóságok részben Dunaszerdahely, Galánta irányába útnak indítottak. Másokat, sokgyerekeseket – bármilyen igazolás, ellátás nélkül a Csillag erődből a jeges télbe kizavarták, elengedték.

Szerencsésük szerint vergődtek vissza addigra lerombolt, széthordott korábbi lakhelyükre – számolt be a háború végnapjairól. Fontosnak tartotta kiemelni, hogy az 1944 őszi komáromi deportálást a magyar történetírás nem, vagy alig érintette. Sajnos helytörténeti kutatások sincsenek. A tömeges elhurcolás a folyóparti városunkból a közvetlenül a háborús összeomlás előtt, sajátos körülmények között történt. Az addigi magyarországi deportálásoktól eltérően a koncentrációs táborokban a szokásos regisztráció még Komáromban megtörtént. A magyar foglyokat kategóriákba sorolták, és meghatározott táborokba hurcolták.

Az értelmi szerzőknek, a német biztonsági szerveknek ezúttal is sikerült háttérben maradniuk. A „piszkos” munkát a magyar hatóságok végezték el „példás igyekezettel”. Az erről készült iratokat valószínűleg a front előtti kiürítéskor megsemmisítették, vagy valahol lappanganak – hívta fel a figyelmét a hallgatóságnak.

Adalékul még hozzá tette, hogy a háborús Szlovák államban a rasszista motivációt leplezni igyekeztek és a cigányok csavargó, vándorló életmódjára hivatkozva hozták meg rendeleteiket. Törvényekbe sohasem foglalták, inkább az önkormányzatokra bízták vagy a polgármesterre, hogy kit jelöl meg aszociálisnak, akivel szemben pedig a kiadott rendeletek értelmében el lehet járni. A közfelfogásra jellemző, hogy a szlovák nyelvben a cigányokat fekete zsidóként emlegették („čierni Židia”) – emlékeztetett.

Novák Tamás beszédében még elmondta, hogy a roma holokauszt vesszőfutása nem ért véget a háborúval. A cigány közösségek egyik problémája, hogy nem volt akarat vagy bátorság kibeszélni az átélt borzalmakat. Az iskolázottság hiánya, az elszigetelődés, rányomta a bélyegét a cigány népre.

A roma holokauszt kutatásának a kommunizmus évei sem segítettek. A roma áldozatok kártalanítását a zsidókkal ellentétben a hivatalok elutasították és még 1985-ben határozottan elutasították, hogy romák is részt vegyenek a Bergen-Belsen-i koncentrációs tábor megemlékezéseiben. „Nem fogadták el a roma túlélők beszámolóit. Az elutasításokat elképesztő módon éppen minősthetetlen sztereotípiákkal magyarázták még azokban az időkben is, amikor

az antiszemita kijelentéseket már elítélték" idézte Martin Fottát, a Kent-i egyetem szlovák származású antropológusát.

Novák Tamás kiemelte még Simon Wiesenthal a roma holokauszttal kapcsolatos munkájának eredményeit. A háborús bűnösöket felkutató Wiesenthal személyes nyomást gyakorolt Helmuth Kohl német kancellárra, hogy beszédében, megnyilvánulásaiban megemlítsse a zsidó szenvedőkön kívül a romák tragédiáját is. 1944 augusztus másodikán - egyetlen éjszaka alatt - négyezer romát megölve felszámolták az auschwitzi cigány tábort.

Az európai romák ezen a napon emlékeznek a holokausztban meggyilkolt cigány áldozatokra. Kifejtette annak fontosságát, hogy e konferencia hozadéka eljusson az emberekhez. Nem csak a tudományos szellemisége, de azok a történelmi tények, melyekről mindenkinek tudnia kell. Azért, hogy ne maradjon fehér folt többé, mert aki nem ismeri a múltját, az nem tud jövőképet sem teremteni. A zsidó holokauszt árnyékában a roma holokauszt sokáig ismeretlen maradt a közvélemény előtt, ezen közös felelősségünk. „Legyünk őszinték, igazak”- fejezte be előadását Novák Tamás alpolgármester.

(Forrás:: Szalai Erika, Felvidék.ma)

Dr. Novák Tamás előadása a Cigány Tudományos és Művészeti Társaság 23. nemzetközi konferenciáján hangzott el Komátomban, 2014. október 7-én.

Aki nem ismeri a múltját, az nem tud jövőképet sem teremteni

Írta: Administrator

2014. október 12. vasárnap, 21:07
